

Bakom det ovala rummet

Hösten 1994 framstod president Bill Clinton som en på förhand slagen man. De neofundamentalistiska republikanerna under ledning av Newt Gingrich sopade banan med demokraterna i mellanvalen till kongressen. Genom majoritet i såväl senaten som representanthuset kunde Gingrich diktera den politiska dagordningen. Att Clinton skulle förlora presidentvalet 1996 var närmast en självklarhet.

Två år senare var bilden starkt förändrad. Clinton var återvald med en historiskt bred marginal. Republikanernas presidentkandidat Bob Dole gjorde en svag kampanj. Gingrich hade fått se sin ställning kraftigt försvagad. Att republikanerna fortfarande bevarade en krympt majoritet i kongressen framstod som mindre bekymmersamt ur presidentens perspektiv. Han hade – vilket kanske var den vid sidan av återvalet mest betydelsefulla landvinningen – lärt sig be-

härskas kongressen och i hög grad neutralisera motståndarnas numerära övertag.

En stor del av förtjänsten kan tillskrivas Clintons politiske rådgivare, den politiske konsulten Dick Morris. Kort tid före presidentvalet 1996 tvingades Morris avgå efter en affär med en lyxprostituerad, som främst tycks ha spelat rollen som åhörare, som Morris velat briljera inför. Om hans eget fall får vi inte veta så mycket i hans skildring av samarbetet med Clinton. Däremot så mycket mer om arbetet bakom återupplivningen av Clinton och presidentvalskampanjen 1996.

Gammal relation till Clinton

Morris skapade sig en unik ställning som rådgivare. Clinton gör själv i boken jämförelsen med Franklin Roosevelts högra hand Harry Hopkins (som också fick avgå på en kvinnoaffär). Morris, som sedan 1970 arbetat som politisk konsult för främst re-

publikanska kongresskandidater och guvernörer, började sin Vita Huskarriär med begränsade opinionsundersökande uppdrag. Han hade då en gammal relation till Bill Clinton, som han hjälpt att bli guvernör i Arkansas.

Närmast traditionsenligt motarbetades han länge av presidentens stora stab, som såg sin position hotad av denne professionella utböling (som inte ens var demokrat, även om detta inte tycks ha varit någon av de tyngre invändningarna). Enligt Morris är en av Clintons svaga punkter överdriven lojalitet mot medarbetare. Följaktligen bemannades presidentens stab av samma rådgivare som var medskyldiga till demokraternas svaga valinsats 1994.

Den beskrivning vi får är Morris egen, även om den ofta bekräftas genom citat av makarna Clinton och andra källor. Det är inte säkert att de stabschefer – Leon Panetta, George Stephanopoulos, Harold Ickes m fl – som fick sin ställning underminerad av Morris skulle beskriva maktspelet på samma sätt. Det tog också ett år av "infighting" innan Morris, Clinton och staben fann en fungerande arbetsfördelning. I praktiken fungerade

---

Behind the oval office – Winning the Presidency in the nineties, Dick Morris, Random House, 1997.

Dick Morris under större delen av 1996 som presidentens personliga rådgivare, med direkt och daglig access till Clinton. Det var presidenten som vidarebefordrade Morris förslag till medarbetarna, vilket gav dem en annan dignitet än om de kommit från konsultens mun.

Morris insatser och speciella ställning förblev länge okänd för omvärlden och Washingtons grävande massmedier. Därefter blev uppmärksamheten desto större – t ex ett omslag på *Time Magazine* där Morris satt på presidentens axel och viskade i hans öra.

Från underläge till överläge

Framför allt kan Dick Morris peka på fakta under sin tid som rådgivare. Mycket tack vare hans insatser vände Clinton ett tillsynes hopplöst underläge till kraftigt överläge. Han gick från håglöshet och kvartalspolitik till offensiv med tydliga, långsiktiga mål (där ett – en bred uppgörelse om budgetbalans – infriats genom kongressbesluten sommaren 1997).

Hur såg då Morris-Clinton-receptet ut, som redan ett år före presidentvalet skaffat den sittande presidenten – som det visade sig – ointaglig ställning i opinionen? Morris pekar främst på följande faktorer (till vilka rätteligen bör läggas den gynnsamma ekonomiska utvecklingen i USA).

Kunskapsövertag – hela "återupplivningen" av Clinton byggde på ständiga och omfattande opinionsundersökningar, som gav Morris överläg-

sen kunskap om väljarnas uppfattning. Clinton är mycket beroende av detta slags underlag, framgår av boken. Inte för att opportunistiskt välja en populär ståndpunkt utan för att urskilja vilka argument som är effektiva när det gäller att påverka opinionen i önskad riktning.

Djup kunskap om väljarattityder föranledde Morris att starta marknadsföringen av presidenten via köpt TV-tid mycket tidigt. Dittills hade den etablerade kampanjvisdomen sagt att väljarna snabbt glömmet och att dyr TV-tid därför borde sparas till slutspurt. När utmanaren Bob Dole drog igång sin TV-reklam hade Clintons budskap trummats in sedan ett och ett halvt år och förtog mycket av den republikanska effekten. Morris visar samtidigt att konserverad gröt inte kan säljas med mördande reklam: aldrig så påkostade kampanjer är bortkastade om det inte finns en grundläggande trovärdighet i budskapet.

Övertygelse – inte plånbok

Denna intensiva förbearbetning var nödvändig också för att möta kritiken mot Clintons person (White-water, kvinnoaffärer m m). Morris budord är att väljarna anser att "framgångar i ämbetet väger tyngre än privata förhållande". Den kraftiga uppgången i Clintons popularitet kan också tolkas som att minskad arbetslöshet, bekämpning av brottsligheten och bättre studiefinansiering mer än väl uppvägrade påstådda karaktärsbrister.

Värdebaserade budskap – Morris hävdar att amerikanen röstar efter övertygelse, inte utifrån den egna plånboken förutsatt att nyttan av t ex offentliga insatser klart kan dokumenteras. Han tycks ha rätt såtillvida att presidentens skatteförslag, som gynnade avdrag för speciella ändamål (högskolestudier, köp av det första egna hemmet etc) visade sig slå ut republikanernas linje – generella skattesänkningar, som skulle ge mest i toppen.

Försonliga budskap

Positiva personliga budskap – Morris lyfte fram Clinton på ett personligt sätt i all opinionsbildning ("Hello, I'm Bill Clinton" blev en stilbildande introduktion). Clintons budskap och framträdanden skulle vara positiva, försonliga och statsmannalika. Negativ reklam sparades för speciella, avgörande dråpslag (som när republikanernas löften om skattesänkning kontrasterades mot utmanarens faktiska insatser i kongressen, där han vid 900 tillfällen röstade för skattehöjningar. "Bob Dole – 35 år av höjda skatter").

Bill Clinton är förmodligen en av 1900-talets slugaste och skickligaste amerikanska politiker (läs gärna den uppmärksammade *Primary Colours*, Vintage 1996, som ger en helt osanktionerad bild av Clintons uppgång). Hans politiska handlag och Morris' strategiska tänkande skapade det redskap som Morris benämner "triangulation" – d v s presidenten som det tredje hörnet i spelet mellan minori-

tet och majoritet i kongressen.

Den amerikanska författningen ger presidenten stor handlingsfrihet när det gäller att skapa majoriteter i viktiga frågor. Clinton stod ofta mitt emellan en rigid demokratisk minoritet och en fundamentalistisk majoritet. Strategin blev att plocka de mest positiva inslagen från båda lägrens ståndpunkter och lansera dem som presidentens linje (som naturligtvis var grundligt testad via opinionsundersökningar). Frågor som sjukvårdsreformen, socialförsäkringssystemet, minimilöner och budgetbalanseringen avgjordes genom att Clinton övergav demokraternas "rör inte den offentliga sektorn"-attityden och gick Newt Gingrich och Phil Gramm till mötes. Rätt skött gav det Clinton ett övertag – han framstod som problemlösaren, kongressen fick spela på hans villkor, republikanerna fick nöja sig med partiella framgång-

ar. På område efter område avlövedes republikanerna sitt övertag och hade inför president- och kongressvalen

” Clinton stod ofta mitt emellan en rigid demokratisk minoritet och en fundamentalistisk majoritet. Strategin blev att plocka de mest positiva inslagen från båda lägrens ståndpunkter och lansera dem som presidentens linje. ”

svårt att peka på särskilt imponerande framgångar.

Behind the Oval Office är ett spännande och högtintressant samtidsdokument, som även har bäring på

svenska förhållanden. Så länge det stelbenta partiväsendet består i Sverige lär rådgivare av Dick Morris professionella slag inte ha någon marknad. Men visst är president Clintons slutsats intressant: när nu "small government" gäller bör offentliga insatser styras över från bidrag till avdrag – för pensioner, sjukförsäkring, högre studier, köp av bostad etc. Så kan "generell välfärdspolitik" förenas med ökat enskilt ansvarstagande och lägre kostnader.

Dick Morris, då? Han ger intryck av att vara en ytterst kompetent beserwiser som säkert skapat många fiender genom att få rätt. Om han kommer att behandlas på det sätt han förutskickat för sin uppdragsgivare – dvs att det viktigaste är vad man uträttar i ämbetet – lär han komma tillbaka till de stora politiska rådgivaruppdragen. Annars lär han kunna försörja sig som författare.